

Museokokoelmien yhteisvarastohankkeen edistäminen

Vapaa-ajan lautakunta 18.01.2024 § 7

Valmistelija

museonjohtaja Susanna Luojus, susanna.luojus@salo.fi, 044 778 4900,
vapaa-aikajohtaja Antti Mattila, antti.mattila@salo.fi, 044 778 4700

Museoiden varastotilanne nyt

Museoiden perustehtävä on tallentaa historiaa, tutkia sitä ja esittää siitä yleisölle mm. näyttelyiden ja erilaisten julkaisujen muodossa koosteita [Museolaki 314/2019 § 2 ja § 5]. Tallentaminen tapahtuu pääasiassa esinekokoelmaa ja arkistoa kartuttamalla. Salon historiallisella museolla on yhdeksän historiallista, osin rakennusperintö- tai kaavasuojeltua museokohdetta. Näiden lisäksi museo hallinnoi näyttelyiden ja kokoelmien osalta 21 rakennusta sekä kuutta varastotilaa muissa rakennuksissa. Esineistöä on noin 50 000 objektiä, valokuvia 17 000 kappaletta ja kirjoja 8 800. Museon toimintaa vaikeuttaa ja joiltain osin myös estää kokonaan nykyisten kokoelmatilojen hajallaan olo sekä esineistön puutteelliset säilytysolosuhteet. Olosuhteista johtuen esineistöä on menetetty ja sitä tuhoutuu koko ajan lisää. SAMU ei tällä hetkellä pysty vastaanottamaan esinelahjoituksia. Tämä on vastoin sekä museon omaa toimintasääntöä, museolakia että museon tärkeintä tehtävää. Asialliset säilytysolosuhteet ovat myös edellytys museoiden valtiosuuden saamiselle. Valtiosuuden vuosittainen vaikutus Salon kaupungille on (2024) 251.810 euroa.

Historiallisen museon esineiden koko vaihtelee hyvin pienistä arkeologisista löydöistä aina suuriin ajokaluihin sekä tuotantohistoriallisiin koneisiin ja laitteisiin. Nykytilanteessa kokoelmien hoito, käsittely ja tutkiminen on käytännössä mahdotonta tilanahtauden, rakennusten huonosta kunnosta johtuvan vaarallisuuden sekä sisäilmaongelmien vuoksi. Mikäli paikallismuseoverkkoa tulevaisuudessa karsitaan, tarvitaan myös lakkautettavista museoista jäävälle esineistölle varastotilaa. Esinepoistoja ei tule museoeettisten sääntöjen mukaan tehdä syystä, että esineistölle löydy säilytystilaa.

Historiallisen museon lisäksi myös taidemuseo Veturitallin kokoelmaa on sijoitettu Veturitalli-rakennuksen ulkopuolelle. Taidekokoelmasta on noin 50% sijoitettuna kaupungin eri toimipisteisiin sekä Varhan tiloihin. Nykyiset Veturitallissa sijaitsevat taidevarastot ovat täynnä, paisuntatilaa on kokoelmaevakuointien vuoksi syksyllä 2023 rakennettu Ylhäistentie 2:n kiinteistöön ja tilaa vaativia veistoksia on varastoitu lisäksi muihin tiloihin, joissa niiden käsittely on tilanahtauden ja epäsovivuuden vuoksi vaikeaa ja vaarallista. Kokoelmatyössä ei toteudu työ- eikä esineturvallisuus. Osa teoksista on kooltaan niin suuria, etteivät ne edes mahdu olemassa oleviin taidevarastoihin. Kaupungin kiinteistöjen sisäilmaongelmien vuoksi puhdistettavia tai eristettäviä taideteoksia ei tällä hetkellä pystytä käsittelemään asianmukaisesti. Taidemuseo ei pysty noudattamaan tältä osin ammatillisesti ylläpidetyn ja hoidetun museon standardeja.

Lisäksi museopalveluilla on tarvetta varastotiloille, joissa säilytetään näyttelyrakennuksessa harvemmin tarvittavia kappaleita, kuten irtoseinäkkeet, jalustat, vitriinilasikot, esiintymislava, teoskuljetuslaatikot, erilaiset nostimet, rakennustelineet, pakkausmateriaalit sekä talven ajaksi kohteista varastoitavat ulkokalusteet.

2023 alkanut Yhteisvaraston hanketyö

Yhteisvaraston toteuttamisesta on investointivaroilla (2023: 50.000 euroa) yhdessä arkkitehdin kanssa laadittu hankesuunnitelma vuoden 2023 aikana. Hankesuunnitelmaan on sisällytetty museoiden varastojen ja kohteiden nykytila-arviointi, museopalveluiden tarpeet (tilojen tekniset ominaisuudet ja neliömäärät), alustava tilaohjelma ja kaupungin omistamien jo olemassa olevien tilojen kartoitus. Hankesuunnitelmaa laadittaessa Salon kaupungilla ei ollut osoittaa tarkoitukseen sopivia kiinteistöjä. Vuokratilojen osalta epätavallisen pitkä tavoitekäyttöikä tekee vuokraamisesta taloudellisesti kannattamattoman. Arvioiden ja suunnittelun tuloksena hankesuunnitelmassa esitetään tilatarpeiden ratkaisuksi uudisrakennusta.

Uudisrakennusvaihtoehtoa puoltavat monet reunaehdot. Selkeimmät ovat erityisen pitkä tekninen käyttöikätaavoite, tilojen jakautuminen toiminnallisesti useaan toiminnalliseen ja olosuhteiltaan vaihtelevaan vyöhykkeeseen, tiiviysvaatimukset sekä pitkäikäisen rakennuksen ylläpitokustannusten minimointi mm. rakennuspaikan sijoituksessa sekä teknisissä ratkaisuissa. Rakennuksen toteutuksessa ja sijoituksessa tulee myös huomioida varastotilan laajentaminen vuosien tai vuosikymmenien päästä. Kokoelmien muutto rakennukseen on pitkäaikainen ja raskaasti työllistävä projekti, josta syystä tavoitteena on, ettei kymmenienkään vuosien päästä kokoelmaa tarvitse siirtää, vaan rakennus on huollettavissa ja korjattavissa.

Uuden asianmukaisen varastotilan olosuhteet

Uuden, asianmukaisen varastotilan tulee olla turvallinen ja tehokas työskentely-ympäristö museoiden henkilökunnalle: vauriot, hävikki ja työturvallisuusriskit vähenevät ja samalla pystytään pitämään huolta kaupungin omaisuudesta ja toteuttamaan kestävää museotyötä. Salon alueen erittäin rikkaan historian hyödyntäminen strategiatasolla ja kaupungin omaleimaistamisessa on mahdollisuus, joka toistaiseksi on paljolti hyödyntämättä. Työtä tukevat puitteet mahdollistavat jatkossa myös kaupunkikehitystä tukevaa toimintaa.

Varaston sijaintipaikaksi on hanketyössä alustavasti määritelty Metsä-Jaanun teollisuusalueen olemassa olevat tontit 12,14, ja 16. Sijaintipaikan tulee olla saavutettava ja työekonomisen sekä maaperäolosuhteiltaan mahdollisimman vakaa tulvimisvaara ja pohjaolosuhteet huomioiden. Valtionavun saamiseksi hanke tulee saada osaksi Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuritilojen rakentamisen ja peruskorjausten harkinnanvaraisen avustamisen rahoitussuunnitelmaa. Hakemus valmistellaan vuoden 2024 aikana, päätöksentekoon se voi edetä 2025. Rakentaminen tulee aloittaa avustuksen myöntövuonna.

Liite: NMD Arkkitehdit: Hankesuunnitelma 8.1.2024

Esittelijä	Vs. Sivistyspalveluiden johtaja
Päätösehdotus	Vapaa-ajanlautakunta hyväksyy museovaraston investointihankkeen hankesuunnitelman ja päättää arkkitehtisuunnittelun käynnistämisestä vuodelle 2024 varatun investointimäärärahan puitteissa.
Päätös	Vapaa-ajan lautakunta hyväksyi päätösehdotuksen.
Tiedoksianto	NMD Arkkitehdit Oy Vt. tekninen johtaja Talonsuunnitteluarkkitehti

Museokokoelmien yhteisvarasto-hankkeen päivittämien

Valmistelija

museonjohtaja Susanna Luojus, susanna.luojus@salo.fi, 044 778 4900,
kulttuuripäällikkö Mikko Nortela, mikko.nortela@salo.fi, 02 778 2026

Museoiden varastotilanne nyt

Museoiden perustehtävä on tallentaa historiaa, tutkia sitä ja esittää siitä yleisölle mm. näyttelyiden ja erilaisten julkaisujen muodossa koosteita [Museolaki 314/2019 §2 ja §5]. Tallentaminen tapahtuu pääasiassa esinekokoelmaa ja arkistoa kartuttamalla. Salon historiallisella museolla (SAMU) on yhdeksän historiallista, osin rakennusperintö- tai kaavasuojeletua museokohdetta. Näiden lisäksi museo hallinnoi näyttelyiden ja kokoelmien osalta 21 rakennusta sekä kuutta varastotilaa muissa rakennuksissa. Esineistöä on noin 50 000 objektaa, valokuvia 17 000 kappaletta ja kirjoja 8 800. Museon toimintaa vaikeuttaa ja joiltain osin myös estää kokonaan nykyisten kokoelmatilojen hajallaan olo sekä esineistön puutteelliset säilytysolosuhteet. Olosuhteista johtuen esineistöä on menetetty ja sitä tuhoutuu koko ajan lisää. SAMU ei tällä hetkellä pysty vastaanottamaan esinelahjoituksia. Tämä on vastoin sekä museon omaa toimintasääntöä, museolakia että museon tärkeintä tehtävää. Asialliset säilytysolosuhteet ovat myös edellytys museoiden valtionosuuden saamiselle. Valtionosuuden vuosittainen vaikutus Salon kaupungille on (2024) 251.810 euroa.

Historiallisen museon esineiden koko vaihtelee hyvin pienistä arkeologisista löydöistä aina suuriin ajokaluihin sekä tuotantohistoriallisiin koneisiin ja laitteisiin. Nykytilanteessa kokoelmien hoito, käsittely ja tutkiminen on käytännössä mahdotonta tilanahtauden, rakennusten huonosta kunnosta johtuvan vaarallisuuden sekä sisäilmaongelmien vuoksi. Mikäli paikallismuseoverkkoa tulevaisuudessa karsitaan, tarvitaan myös lakkautettavista museoista jäävälle esineistölle varastotilaa. Esinepoistoja ei tule museoeettisten sääntöjen mukaan tehdä syystä, että esineistölle löydy säilytystilaa.

Historiallisen museon lisäksi myös taidemuseo Veturitallin kokoelmaa on sijoitettu Veturitalli-rakennuksen ulkopuolelle. Taidekokoelmasta on noin 50% sijoitettuna kaupungin eri toimipisteisiin sekä Varhan tiloihin. Nykyiset Veturitallissa sijaitsevat taidevarastot ovat täynnä, paisuntatilaa on kokoelmaevakuointien vuoksi syksyllä 2023 rakennettu Ylhäistentie 2:n kiinteistöön ja tilaa vaativia veistoksia on varastoitu lisäksi muihin tiloihin, joissa niiden käsittely on tilanahtauden ja epäsovivuuden vuoksi vaikeaa ja vaarallista. Kokoelmatyössä ei toteudu työ- eikä esineturvallisuus. Osa teoksista on kooltaan niin suuria, etteivät ne edes mahdu olemassa oleviin taidevarastoihin. Kaupungin kiinteistöjen sisäilmaongelmien vuoksi puhdistettavia tai eristettäviä taideteoksia ei tällä hetkellä pystytä käsittelemään asianmukaisesti. Taidemuseo ei pysty noudattamaan tältä osin ammatillisesti ylläpidetyn ja hoidetun museon standardeja.

Lisäksi museopalveluilla on tarvetta varastotiloille, joissa säilytetään näyttelyrakennuksessa tarvittavia kappaleita, kuten irtoseinäkkeet, jalustat, vitriinilasikot, esiintymislava, teoskuljetuslaatikot, erilaiset nostimet, rakennustelineet, pakkausmateriaalit sekä talven ajaksi kohteista varastoitavat ulkokalusteet.

Kaupungin tarkastuslautakunta on kiinnittänyt huomiota Salon historiallisen museon kehittämistyön ja paikallismuseoverkon kipukohtiin jo kahtena vuonna peräkkäin. Kehittämistyötä ei voida tehdä ilman asiallisia varastotiloja.

2023 alkanut Yhteisvaraston hanketyö

Yhteisvaraston toteuttamisesta on investointivaroilla (2023: 50.000 euroa) yhdessä arkkitehdin kanssa laadittu hankesuunnitelma vuoden 2023 aikana. Hankesuunnitelmaan on sisällytetty museoiden varastojen ja kohteiden nykytila-arviointi, museopalveluiden tarpeet (tilojen tekniset ominaisuudet ja neliömäärät), alustava tilaohjelma ja kaupungin omistamien jo olemassa olevien tilojen kartoitus. Hankesuunnitelmaa laadittaessa Salon kaupungilla ei ollut osoittaa tarkoitukseen sopivia kiinteistöjä. Vuokratilojen osalta epätavallisen pitkä tavoitekäyttöikä tekee vuokraamisesta taloudellisesti kannattamattoman. Arvioiden ja suunnittelun tuloksena hankesuunnitelmassa esitetään tilatarpeiden ratkaisuksi uudisrakennusta.

Uudisrakennusvaihtoehtoa puoltavat monet reunaehdot. Selkeimmät ovat erityisen pitkä tekninen käyttöikätaavoite, tilojen jakautuminen toiminnallisesti useaan toiminnalliseen ja olosuhteiltaan vaihtelevaan vyöhykkeeseen, tiiviysvaatimukset sekä pitkäikäisen rakennuksen ylläpitokustannusten minimointi mm. rakennuspaikan sijoituksessa sekä teknisissä ratkaisussa. Rakennuksen toteutuksessa ja sijoituksessa tulee myös huomioida varastotilan laajentaminen vuosien tai vuosikymmenien päästä. Kokoelmien muutto rakennukseen on pitkäaikainen ja raskaasti työllistävä projekti, josta syystä tavoitteena on, ettei kymmenienkään vuosien päästä kokoelmaa tarvitse siirtää, vaan rakennus on huollettavissa ja korjattavissa.

Uuden asianmukaisen varastotilan olosuhteet

Uuden, asianmukaisen varastotilan tulee olla turvallinen ja tehokas työskentely-ympäristö museoiden henkilökunnalle: vauriot, hävikki ja työturvallisuusriskit vähenevät ja samalla pystytään pitämään huolta kaupungin omaisuudesta ja toteuttamaan kestävää museotyötä. Salon alueen erittäin rikkaan historian hyödyntäminen strategiatasolla ja kaupungin omaleimaistamisessa on mahdollisuus, joka toistaiseksi on paljolti hyödyntämättä. Työtä tukevat puitteet mahdollistavat jatkossa myös kaupunkikehitystä tukevaa toimintaa.

Varaston sijaintipaikaksi määriteltiin alustavasti Metsä-Jaanun teollisuusalueen olemassa olevat tontit 12,14, ja 16. Keväällä alue todettiin korkeuseroiltaan haastavaksi ja hankkeelle varattiin tonttikokonaisuus Halikon Riikin alueelta. Tämä kokonaisuus on kokonaistaloudellisesti edullisemmin muokattavissa laajan varastohallin rakentamiselle. Sijaintipaikan tulee olla saavutettava ja työekonomisen sekä maaperäolosuhteiltaan mahdollisimman vakaa tulvimisvaara ja pohjaolosuhteet huomioiden. Uusi tonttikokonaisuus on metsämoreenia rinteiden laella.

Valtionavun saamiseksi hanke tulee saada osaksi Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuritilojen rakentamisen ja peruskorjausten harkinnanvaraisen avustamisen rahoitussuunnitelmaa. Hakemus valmistellaan loppuvuoden 2024 aikana, päätöksentekoon se voi edetä 2025. Rakentaminen tulee aloittaa avustuksen myöntövuonna.

Hankesuunnitelman päivittäminen kevään ja kesän 2024 aikana

Tilasuunnittelun tueksi Salon historiallinen museo inventoi suurikokoisen esineistön objekti objektilta huhti-toukokuun aikana 2024. Tässä yhteydessä kävi ilmi, että säilytettävää suurikokoista esineistöä on arvioitua enemmän. Esineiden säilytys on haastavaa niin mittasuhteiden kuin painavan koon vuoksi. Tilasuunnitelmaa jouduttiin päivittämään 500 m² alkuperäistä luonnosta suuremmaksi. Samalla tarkennettiin hyllyjärjestelmiä ja tilojen sijoittelua sekä palo-osastointia. Rakennuksen tilavuuden kuutiomäärä puolestaan pienenee, sillä osa tiloista pystytään tekemään matalampana hallina, ainoastaan trukkihyllyvarastot toteutetaan korkeana tilana.

Alkuperäisen hankesuunnitelmaluonnoksen kokonaiskustannusarvio oli 4,54milj €. (ALV 0%). Neliöhinta tekniset tilat huomioituna n. 2000€/m2. Kokonaisneliömääränä käytettiin 2287m2.

Rakennuksen käyttötarkoitus ja rakenteellinen yksinkertaisuus huomioiden neliöhinnan voidaan arvioida pysyvän suhteellisen samana rakennuksen koon kasvaessa noin 20%.

Luonnosvaiheen arkkitehtisuunnitelman tilojen pinta-ala on yhteensä n. 2390m2. Kun tähän lisätään arvioitu 200m2 tekniset tilat sekä kustannusarviossa eritelty lastauslaituri, saadaan vertailevaksi pinta-alaksi 2630m2. Tästä johdettuna arvioiduksi hinnaksi saadaan 5,33milj. Lisäystä alkuperäiseen hankesuunnitelmaan 720000€.

Liite NMD Arkkitehdit: Hankesuunnitelma - Salon museoiden yhteisvarasto, päivitetty Rev.A: 6.9.2024

Esittelijä	Sivistyspalveluiden johtaja
Päätösehdotus	Vapaa-ajanlautakunta hyväksyy museovaraston investointihankkeen hankesuunnitelman päivityksen.
Päätös	Vapaa-ajan lautakunta hyväksyi päätösehdotuksen. Merkittiin, että intendentti Mikko Kero toimi asiantuntijana tämän pykälän kohdalla.
Tiedoksianto	NMD Arkkitehdit Oy Tekninen johtaja Talonsuunnitteluarkkitehti